

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Верітової Ольги Сергіївни
«Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі
магістерської підготовки», подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної
освіти

1. Ступінь актуальності обраної теми

Актуальність проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи під час магістерської підготовки зумовлена низкою факторів і чинників об'єктивного характеру. Частина з них пов'язана з входженням суспільства загалом та закладів вищої освіти, зокрема, в інформаційну епоху, суттєвою відмінністю якої є різке зниження інтенсивності безпосередньої міжособистісної взаємодії між учасниками освітньої діяльності. В таких умовах зростає роль фасилітативної, підтримуючої функції науково-педагогічних працівників, що й потребує високо розвинутого емоційного інтелекту, який гарантує здатність викладачів самостійно вирішувати проблеми ідентифікації власних емоційних станів та емоційних станів іншої людини, розуміти її наміри і мотиви, володіти можливостями конструктивного управління ними в межах вирішення освітніх та життєвих завдань.

Подані автором аргументи на користь актуальності та перспективності теми дослідження підкріплено аналізом наукових праць з окресленої проблематики, згідно якого констатовано відсутність системних досліджень та наукового обґрунтування підготовки майбутніх магістрів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (освітня програма «Педагогіка вищої школи») в аспекті розвитку їх емоційного інтелекту.

Отже, актуальність дослідження є безсумнівною, а постановка проблеми має перспективний характер.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Винесені на захист наукові положення, висновки та рекомендації в цілому

не викликають сумніву, адже отримані в процесі тривалого педагогічного експерименту, організованого та проведеного в двох закладах вищої освіти, що підтверджено довідками про впровадження та численними статистичним даними, поданими у третьому розділі дисертації.

Використані автором методи побудови теоретичних концепцій є традиційними для подібних педагогічних досліджень та включають теоретичний аналіз достатньої кількості наукових та науково-методичних джерел, зокрема й зарубіжних. Вивчення і систематизація наукової літератури з педагогіки вищої школи, філософії освіти, психології, професійної й загальної педагогіки, соціології, фізіології людини, а також навчально-методичних, словникових та інструктивно-нормативних видань, інформаційних ресурсів мережі Інтернет здійснено цілком кваліфіковано.

Слід зазначити, що Ольга Сергіївна досить точно представила понятійно-категоріальний апарат дисертації, доступно пояснила логіку відбору діагностичних інструментів для вимірювання рівня емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи, розробивши відповідний професіографічний конструкт.

Заслуговує на схвалення перелік обраних емпіричних та статистичних методів дослідження, зокрема бесіди, опитування, включене та непряме спостереження за освітньою діяльністю магістрантів, критерій χ^2 -квадрат тощо.

Висновки, сформульовані у дисертації, відповідають визначенням у дисертації завданням і послідовно розкривають логіку дослідження, а також повністю узгоджуються з науковою новизною і практичним значенням дослідження.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Верітової О.С. достатньо обґрунтовані.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність і наукова новизна проведеного дослідження репрезентована авторською концепцією розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти, яка вперше та теоретико-методологічному,

психологічному та методичному рівнях презентує технологію формування зазначеного феномену у випускників магістратури за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (освітня програма «Педагогіка вищої школи»).

Реалізація авторського задуму відбулася за рахунок оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів закладів вищої освіти, розроблення освітньої програми, спрямованої, зокрема, і на розвиток емоційної компетентності студентів. Цілком виправданим вважаємо введення у навчальні дисципліни метадисциплінарних тем, розроблення навчально-методичних матеріалів, які мають враховувати емоційну складову професійної діяльності майбутніх педагогів закладів вищої освіти.

Заслугує на увагу розроблена й обґрунтована дослідницею структурно-функціональна модель розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти, яка містить теоретико-методологічну, змістову, операціонально-діяльнісну та діагностично-результативну складові. В моделі подано головні елементи цілісного процесу, але очевидним її ядром є комплекс сформульованих та перевічених організаційно-педагогічних умов розвитку означеного феномену: стимулювання емоційної самоідентифікації майбутніх педагогів закладів вищої освіти у процесі соціалізації шляхом створення емоційно забарвленого контекстного освітнього середовища; забезпечення фасилітації та інгібіції потоків емоційної інформації у педагогічній діяльності викладачів під час аудиторної та позааудиторної навчальної роботи, результатом якої має стати вихід магістрантів на автономні пізнавальні позиції з високим індексом самодостатності та готовності студентів до самостійної роботи; корекція неефективних психосоматичних і фахових стереотипів поведінки майбутніх педагогів закладів вищої освіти через насичення практичних занять та виробничих практик суттєвими ознаками розвиненого емоційного інтелекту; стимулювання автономної емоційної поведінки через поступове розширення змісту фахового вдосконалення й самостійної роботи майбутніх педагогів закладів вищої освіти та культивування їхньої суб'єктності.

Вважаємо, що поданий зміст, форми й методи розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти значно посилені

використанням інтерактивних і контекстних технологій у викладанні дисциплін «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічна техніка», «Педагогічна та професійна психологія», «Фізичне виховання та психофізичний тренінг», «Психолого-педагогічна компетентність педагога».

Високий ступінь достовірності теоретичних положень та практичних результатів дисертаційного дослідження Верітової О.С. наочно проілюстрований в численних таблицях. Новизну результатів проведеного дослідження забезпечено методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнювальних методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, оптимальною тривалістю дослідно-експериментальної роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційна робота Верітової О.С. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти. Одержані в ході виконаного дослідження результати підтвердили правомірність вихідних положень, покладених в його основу.

Матеріали дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх педагогів закладів вищої освіти в умовах магістратури (зокрема, для організації їх самоосвітньої діяльності), у процесі дистанційного навчання та підвищення кваліфікації викладачів, при створенні лекційних курсів і підготовці практичних занять, написанні методичних посібників із проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні результати дослідження відображені у 14 наукових працях, з них: 5 одноосібних статей у вітчизняних фахових виданнях, 2 – у фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз. Обговорення основних наукових положень дисертацій відбулося на 7 науково-практичних конференціях

різного рівня (загальна кількість матеріалів апробаційного характеру у збірниках матеріалів конференцій становить 7 одиниць).

Автореферат рецензованої дисертації цілком розкриває зміст дослідження, його етапи, найбільш суттєві положення і результати.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. З нашої точки зору, слід привести у відповідність науковий апарат дисертації. Так, заявлений предмет дослідження (структурно-функціональна модель розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (освітня програма «Педагогіка вищої школи»)) не відповідає темі дослідження. У представленій дисертації не йдеться про дослідження наявної структурно-функціональної моделі розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (програма «Педагогіка вищої школи»). Розроблення та наукове обґрунтування зазначеної моделі визначено одним з результатів дослідження.

2. На нашу думку, у розробленій авторській моделі розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (освітня програма «Педагогіка вищої школи») доцільно було б представити педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки, оскільки на с. 4 автореферату та с.19 дисертації стверджується, що «ядром структурно-функціональної моделі є комплекс організаційно-педагогічних умов розвитку зазначеного феномену».

3. У тексті дисертації використовується застаріла термінологія, яка не відповідає Закону України «Про вищу освіту». Наприклад, вживаються наступні терміни: навчально-виховний процес, вищі навчальні заклади, освітньо-професійна програма, нормативні дисципліни. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» їх замінили терміни: освітній процес, заклади вищої освіти,

освітня програма. Зважаючи на те, що у Законі України «Про вищу освіту» акцентується увага на праві закладів вищої освіти самостійно розробляти та реалізовувати освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності (стаття 32, п.2), термін «нормативні дисципліни» вжито некоректно.

4. На наш погляд, значно посилив би дисертаційне дослідження аналіз міжнародного досвіду розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти. У дисертації наведено результати однієї з найбільш успішних програм, тісно пов'язаної з розвитком емоційного інтелекту – програми впровадження стратегій альтернативного мислення Promoting Alternative Thinking Strategies (PATs). Однак ця програма спрямована на втілення загальної емоційної освіти дітей, насамперед, дошкільного віку та молодших школярів. Водночас, на нашу думку, доцільно було би проаналізувати міжнародний досвід, зокрема, країн-лідерів вищої освіти щодо підготовки майбутніх викладачів і визначити особливості розвитку їх емоційного інтелекту у закладах вищої освіти.

5. Вважаємо, що при підготовці дисертації варто було б використовувати більше сучасних наукових праць, оскільки 22 % із списку використаних джерел, наведеного у дисертації, видано у минулому сторіччі (до 2000 р.).

6. У дисертаційній роботі зустрічаються стилістичні та технічні огріхи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам до кандидатських дисертацій

Зазначені побажання і зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер і не знижують теоретичної і практичної цінності рецензованого дослідження. Дисертаційна робота Верітової Ольги Сергіївни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичним і прикладним значенням. На підставі виконаних досліджень і розробок авторкою здійснено комплексне вирішення важливого науково-практичного завдання, яке полягає у підвищенні якості освіти майбутніх педагогів вищої школи через розвиток їх емоційного інтелекту.

Дисертаційна робота «Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів

вищої школи в процесі магістерської підготовки» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016, та іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, а її автор Верітова Ольга Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, доцент
перший заступник директора
Інституту вищої освіти НАПН України

І.І. Драч

Драч І.І. засвідчую.
заступник завідувача відділу науково-
організаційної та кадрової роботи
Інституту вищої освіти НАПН України.

І.І. Драч
07.10.2019р.